običnome, bijelome, pa i u crnome kruhu, samo ako je dobro uskisao i normalno se ispekao. A to se u potpunosti ne bi zapažalo, kad bi u kruhu bilo krumpira. Krumpir se, naime, stvrđuje i oko sebe sve steže, dočim škrob i ljepilo čine da kruh naraste i bude mek i ne mrvi se.

Ako je i brašno od ječma ili graha u kruhu, to će se lako poznati, jer se kruh mrvi. Kuharica je nekoga sjemeništa pripovijedala, kako je jednom (za vrijeme rata) upravitelj sjemeništa kupio od seljaka bijeloga brašna. Tijesto i kolači od toga brašna nisu nimalo rasli; rezanci od toga tijesta sami bi pucali, kada bi se osušili. Vidjelo se očito, rekla je kuharica, da to nije bilo pravo pšenično brašno, nego brašno od ječma i bijeloga graha. A kuharice to dobro znadu.

Tako, osim Ordinarija, i svaki svećenik može ispitati, ima li u njegovu brašnu za Mise krumpira ili gipsa ili slično.

Pretpostavivši to sve (i ispit biskupov općenito i ispit pojedinoga brašna na krumpir ili gips), onda nam padaju na pamet ove spomenute riječi Kongregacije: »Koliko god puta postoji »razložita sumnja« o genuinosti brašna u »prodaji« Kongregacija, eto, traži »razložitu sumnju«. Koja je »sumnja razložita«, onda je i probabilna. A u sistemu o probabilizmu znademo, da »sententia vere et solide probabilis« mora imati najmanje 25—30—35% sigurnosti; inače nije »vere« nego »tenuiter probabilis«. — A ova ne smije da znači ništa u ljudskome moralnom djelovanju.

Sada pitam: ako Ordinarij ispituje uopće brašno preko kemičara je li genuino; ako svaki pojedinac ispita svoje brašno na oba gornja načina, ima li 30% vjerojatnosti da brašno nije genuino? Za mene — nema; što drugi misle, ne znam.

Ad VII. — Iz svega navedenoga, ako se učine postupci za ispitivanje genuinosti brašna, iako je vrlo preporučljivo, vrlo pohvalno da svaki svećenik sam od svoje pšenice pravi hostije, mislim da se ne može osuditi praksa svećenika koji kupuju brašno kod državnih ustanova i od njega prave hostije.

K. Nola

II. OBVEZUJE LI JUTARNJA I VEČERNJA MOLITVA POD GRIJEH?

Ispovjednici ovo znaju iz iskustva. Penitenti i penitentkinje se vrlo često ispovijedaju da nijesu ujutro i uvečer molili Boga. Taj propust smatraju grijehom, dapače nerijetko i smrtnim grijehom. Pastoralna psihologija pita: kako penitenti formiraju svoju savjest o tome propustu kao smrtnom grijehu? Bez sumnje ima propovjednika i kateheta, koji vrlo oštrim riječima osuđuju propust tih molitava, pa oni koji slušaju ubroje propust u grijeh, možda i u smrtni grijeh. A ima i molitvenika koji snose krivnju za to neispravno formiranje savjesti. Imam pod rukom jedan molitvenik koji pod naslovom »Ispitivanje — savjesti — po glavnim grijesima(!)« postavlja i ovaj upit: »Moliš li se Bogu ujutro, uvečer, prije i poslije jela te na pozdravljenje anđeosko?« Taj molitvenik svrstava propust spomenutih molitava među glavne grijehe. Kada znamo da tko smatra čin grešnim, možda teško grešnim, iako to nije, snosi odgovornost za grijeh kakvim ga je smatrao, ako ga je počinio, očito nam je od kolike je važnosti da propovjednici i sastavljači molitvenika ne budu sukrivci za krivo formiranje savjesti.

ODGOVOR

Znamo da Bog može spasiti čovjeka, a da čovjek ne izusti ni jedne molitve. Tako spašava kršteno novorođenče. S odraslim Providnost postupa kako traži njegov stupanj razvoja. Redovito Bog ne dijeli nadnaravnih darova odraslom čovjeku, ako se ovaj ne prizna ovisnim o njemu i ne izrazi njemu svoje želje i svoje potrebe u molitvi. Molitva je za odraslog čovjeka »instrumentum necessarium« tj. nužno sredstvo za postizavanje nadnaravnih darova od Boga.

Tako nas uči razum i vjera. Tako je Bog i naredio (L 1, i; Kol. 4, 2; Ef 6, 17—18 itd.). Ta se zapovijed povezuje sa zapovijedi religioznosti ili bogoštovlja. Raspravljajući o molitvi kao činu religioznosti ona nam se pokazuje kao odlično sredstvo da čovjek prizna svoju podložnost i ovisnost o Bogu. Molitvom čovjek postaje pravi klanjalac Božji.

A kada obvezuje zapovijed molitve? Ne govori li sv. Pismo da »treba svagda moliti«? Ne pretjerujmo slovo, izraz »svagda«. Uključimo što je bitno. »Svagda« znači barem to, da uvijek mora opstojati u duši čovječjoj duh ljubavi prema Bogu, duh želje za vječnim životom, duh podređenosti Bogu, duh priznanja ovisnosti o Bogu. Dok traje taj duh — traje i molitva, jer molitva iz njega izvire.

Nije dovoljno unutarnje, skriveno stanje molitve. Čovjek je dužan izričito, svjesno barem nekoliko puta upraviti Bogu molitvu. Tko bi zlonamjerno propustio tu dužnost te ne bi nikada molio taj se ne bi mogao opravdati od teškog grijeha. Život čovjeku pruži takve prilike da je on nekako prisiljen moliti. Tko će ispuniti zapovijed ispovijedi i Pričesti o Uskrsu a da ne upravi Bogu molitve? Ne diže li čovjek spontano prema Bogu oči pameti i srca u nevoljama? Može li doista čovjek reći da Boga priznaje svojim gospodarom i djeliteljem svih dobara ako mu jedva koji put na godinu upravi strjelovitu molitvicu? Zar nije prirodno da čovjek više puta na godinu i na mjesec postane svjestan svoje ovisnosti o Bogu?

Kršćanska praksa uvela je jutarnje i večernje molitve. Uvela je molitve i u drugim zgodama, npr. prigodom uzimanja hrane, jer to su momenti kada čovjek nekako dodiruje prisustvo Božje, blagodat njegovih dobročinstava. Integralno shvaćen kršćanski život traži da se kršćanin u tim prigodama sjeti svoga Dobročinitelja. Zahvalnost potiče kršćanina da Bogu zahvali. Prijateljstvo ga potiče da se Boga sjeti, da mu upravi osjećaj odanosti. Bijeda kršćanina sili da Boga moli i za budućnost.

Moramo, međutim, pod svaku cijenu dobro razlikovati savjet i preporuku s jedne strane, a z a k o n s druge strane. Pravilo je da gdje nema zakona da tu nema ni prekršaja (Rim 4,15). Propust se smatra grijehom jedino ako je n a r e đ e n o izvršivanje nekog čina. Ni Božji ni prirodni ni crkveni zakon ne naređuju molitvu u spomenutim okolnostima. Propustiti molitve ujutro i uvečer ne pretstavlja ni teški ni laki grijeh. Svaki je grijeh, pa i laki, prekršaj nekog zakona, izričito očitovanje Božje volje. Tako nas uči onaj objektivni moral, koji prosuđuje što je dobro a što zlo prema normama objektivnog morala.

Iz ovoga je očit zaključak. Svim silama preporučujmo molitve ujutro i uvečer, ali ne smijemo propuste tih molitava po naravi ili objektu ocjenjivati kao grijeh. Niti je pastoralno razborito zastrašivati one koji te molitve propuste. Još teže bi bilo tražiti te molitve prijetnjom grijeha, a da i ne govorimo

kakvu bi odgovornost na sebe svalio propovjednik ili ispovjednik koji bi te molitve naređivao pod teški grijeh.

Prosuđujući propust jutarnjih i večernjih molitava po objektu ili sadržaju on ne predstavlja grijeh. S tog gledišta ne bi sagriješio niti onaj koji bi te molitve propustio i bez dovoljna razloga, jednostavno zbog toga, što nijesu naređene. Međutim, ako promatranje centriramo na pojedinog penitenta ili penitentkinju, potrebito je analizirati stanje penitenta. Nemarnost, lijenost, ljudski obziri, indiferentizam i sl. mogu biti uzrokom ili izvorom da netko propušta te molitve. Propust molitava bit će posljedica takva stanja, teško ili lako grešnoga, a grijeh će biti u toj nemarnosti, lijenosti, ljudskom obziru, indiferentizmu i sl. Krivnja je u uzroku. Bolest se liječi prvotno u uzroku a ne u posljedicama i u znakovima. Na te uzroke treba svratiti pažnju i u njima liječiti pojavu propuštanja jutarnjih i večernjih molitava.

Svi se moralisti slažu u tome. Možda se razlikuju u stilizaciji mišljenja. Piše Živković: »Molitve prije i poslije jela, u jutro, o podne i na večer nigdje nisu naređene. Ne vršiti ih ne bi bio nikakav grijeh, kada njihovo izostavljanje ne bi redovno pokazivalo nemar, zazor, stid pred ljudima ili prijezir vjerskih osjećaja«. (Božje i crkvene zapovijedi«, Zagreb, 1946, str. 48.). U tim uzrocima može postojati laki i teški g r i j e h. Slično svi moralisti.

III. VINO OD LOZE U MISI

Često svećenici pitaju da li smiju: 1) misno vino pojačati šećerom; 2) reći Misu ukuhanim prošekom (varenikom); 3) dodati čistoga i naravnoga mošta u ukuhani mošt, ako ovaj neće da vre; 4) govoriti Misu kvasnim vinom (vinum acescens); 5) govoriti Misu prošekom učinjenim nadodatkom šećera, ili vermutom?

Ti svećenici žele čist i jasan odgovor.

Da im udovoljimo, stavljamo ove upite:

I.) Kakvo vino mora biti za valjanost Mise?

II.) Kakvo pak za dozvoljenost Mise?

III) Što govore Kongregacije i moralisti na gornje upite?

IV) Ad casum?

ODGOVOR:

Ad I. — Vino mora biti:

1) naravno od loze, a to znači istišteno iz zrela grožđa pitome loze, a ne divlje;

2) u svojoj biti nepokvareno.

To traži kan. 815, § 2: »Vinum debet esse naturale de genimine vitis et non corruptum.«

Ad II. — Da vino bude dopušteno za Misu, mora biti:

1) postignuto naravnom i cijelom fermentacijom;

2) ne smije biti pomiješano drugom tvari;

3) ne smije biti kvasno acescens;

4) mora mu se prije posvećenja nadodati koja kapljica vode (**Jorio, Theologia moralis** III, Neapoli 1953, br. 101).